

Något om två överstar, två sablar – den ene konstruerade en sabel, den andre tappade sin.....

Så årets (2014) antikmarknad i Nora – alltid lika efterlängtd av mig och den som bestämmer. Sedan slutet av 90-talet så har den varit en av höjdpunkterna, åtskilligt har inhandlats – till oftast ”små” priser och så blev det även i år – dock inga amerikanska väggklockor typ Waterbury men en del annat smått och gott! Vad sägs om nedanstående märke – 1867 års gevär mot ovaltavlan. Höjden 39,5 mm! Har diskuterat objektet med vännen Lasse A – vi får se hur vi kan examinera märket! Jag har i alla fall inte sett ett sådant märke tidigare! Måne ett rart objekt.....?

Huvudobjektet för rubriken är något helt annat och fanns på gaveln till ett stånd – en icke obetydlig dragningskraft mellan objektet och den militärhistoriskt intresserade förstås – Nå, sade jag – vad vill du ha för tavlan med kragsspeglar och förbandsbeteckning – 100 spänn, men då får du också den lilla tavlan på köpet – jaha sade jag - ja, ja - det är ju förstås inte mycket att pruta på.

Jag vände och vred på objekten - Du, sa jag, det här var spännande, det rör ju ”Hylténarna” – det är en Hyltén-Cavallius – frågan är – fortsatte jag – det är nog inte den Hyltén-Cavallius som jag önskar för han var ju artilleristabsofficer och detta är ju en infanterist, men - 100 kronor är han ju värd sade jag – det kan ju vara han som tappade sin sabel när han gjorde front inför Oskar II 1904 – men det fanns ju tre ”Hylténare” så det kan kanske vara den som varken konstruerade eller tappade.....

Jag läser noteringarna på baksidorna –

Minnesgåva till överstelöjtnant Gunnar och Fru Cici Hyltén-Cavallius vid besök i Rom 9 oktober 1991 hos 1:a Battaglione Granatieri Assietta – traditionsbärare för 1:a Reggimento Granatieri i Firenze, där dåvarande kaptenen vid Kungl. Norra Skånska infanteriregementet – I 24, Carl Fredrik Hyltén-Cavallius tjänstgjorde under ett år 1890 – 1891 – ett 100-års-jubiläum.

(öl GHC sonson till CFHC – CG anm.)

1:a reggimento Granatieri i Firenze
**Matsedel för vårfesten den 13 Maj
1891**

Consommé quenelles de nolaille

Maijonnaise de poisson

Jambon d'Yock – Pureé de petits pois

Asperges-Sauce hollandaise

Pintades an cresson

Salade

Glaces-Alnanaset fraise

Dessert

Vins

Corvo-Barolo-Asti spumante

(-detta låter väl inte helt fel, käre läsare, vi önskar förstås att Carl Fredrik lät sig väl smaka – CG anm.)

Hem och rev i arkivet – jojömänsan – det var han - Carl Fredrik Hyltén-Cavallius – han som tappade sabeln i närvaro av kung Oskar II när han som överstelöjtnant förde sin bataljon från Skedalahed till regementet i Kristianstad vid invigningen av minnestenen framför kanslihuset 1904. Det var väl den normala infanterisabeln dvs. m/1899 – Tanken förstås – ”Gu ve” honom om det varit den av kusinen konstruerade sabeln – Hujeda mig – då hade väl kusinen inte blivit glad!!! Oskar blev inte heller glad och menade att Carl Fredrik inte var något översteämne – dock Carl Fredrik blev i alla fall överste – så småningom!

Carl Fredrik föddes 1853 samt blev underlöjtnant vid Kongl. Norra Skånska Infanteri-Regementet 1872. Han var en idog jägare och är väl idag mest ihågkommen som ”kompositören” av Jägarbrännvinet. Han avled 1930.

Men vad gjorde en svensk officer i Italien eller vad kunde Italien bjuda en svensk officer? Förvisso äta gott och må gott men en hel del kunskaper kunde nog inhämtas vare sig man var en man i landhären eller flottan – framstående naturvetare, matematiker och ballistiker har slagit upp ”sina blå” i detta sköna land – Nicolo Tartaglia, Galileo Galilei, Evangelista Torricelli för att nämna några av de äldre – men samtida med Carl Fredrik skulle ju den då nya skolan vara representerad av Francesco Siacci 1839 – 1907. Siacci var en ytterligt framstående ballistiker (banberäkning enligt Siacci sker än idag).

Nåväl, inom 1800-talets fysikaliska experimenterande så skulle Italien inta en rangplats inom många av militärteknikens områden och många svenska officerare skulle därför också resa till eller passera igenom. Speciellt Spetzia (arsenalssystemets par préférence) skulle för sjöofficeren under 1870 -1880-talen vara ett ”Mecca” där framförallt stora verkansskjutningar med grövre pjäser legio ägde rum. Sedermera viceamiralen Jarl Christiernson skulle upprepade gånger övervara större tekniska försök i Spetzia (om Jarl Christiernson och hans militära samtid och resor kommer en uppsats att publiceras under hösten).

-

Kusinen – Carl Hyltén-Cavallius föddes 1851 i Stockholm – son till etnologen och författaren Gunnar Olof Hyltén-Cavallius och hans hustru Maria Sofia Haeggström.

Carl Hyltén Cavallius fick sin första officersfullmakt den 25 augusti 1871 – löjtnant i maj 1875. Han blir sedermera artilleristabsofficer samt utnämns 1890 till styresman för Carl Gustafs Stads Gevärsfaktori. Han genomför omläggningen av gevärstillverkningen från gevär M/1867 till m/67-89 samt senare till repetergevär m/96. Han kommer att företaga upprepade tjänsteresor till många av Europas länder speciellt Tyskland, Frankrike, Belgien.

Hyltén-Cavallius var en boren ledare – hela hans tid som styresman (1890 – 1911) skulle se den mest dynamiska perioden i Gevärsfaktoriets historia – det är också perioden där man i Sverige lämnar svartkrutsepoken via det Skoglundska gråkrutet (Apyrit) till det fulländade röksvaga krutet – och här skulle det tarvas åtskilligt av tankemöda och hårt arbete både av Gevärsfaktoriets och dess nye styresman - nu gäller det att ”kavla upp” ärmarna. - Visst, det hade man redan fått göra i en första anspänning genom fastställelsen av det nya geväret av

generalordern den 23 December 1889 – och sedan kom problemet med Apyriten och detta var verkligen ett problem (ett problem av sällan skådad dignitet). Ett antal sprängda vapen noterades – ett antal partier slutstycken värmebehandlades om – överingenjören vid Fagersta Bruk, den gode Johan Brinell konsulterades – jaa, vapnen är det inget fel på – sade Brinell! Efter intensivt arbete konstaterades att Skoglunds Apyrit var den ”elaka boven”. Apyriten var ej kemiskt stabil utan förändrades över tid. På 4 månaders lagring hade Apyriten ändrat sig så pass mycket så att träffläget på 300 meter låg mellan 8 till 9 decimeter över träffläget för patroner laddade med det tyska Troisdorffkrutet vilket innebar en höjning av kulans utgångshastighet av nästan 200 m/s. Så med nytt krut löste sig också problemen, ny GO kom den 7 maj 1892 och ytterligare en skall snart komma (GO den 13 maj 1896) men om detta vet man intet och hade man till äventyrs skådat framtiden så hade man nog i alla fall känt sig mer än nöjda – att ett nytt vapen av Mausers system var på gång det visste man. Den 7 augusti 1894 hade Konglig Maj:t (Generalorder nr 845) fastställt 1894 års karbin – aldrig hade väl framtiden varit så ljus och trygg för Gevärsfaktoriet och dess styresman och arbetarstam som nu, man hade den lägsta arbetstiden och de högsta lönerna och ett aldrig sinande inflöde av arbete – att man låg långt över ”rikslikaren” i positiva särdrag torde stå klart. Med fastställande av GO nr 845 så blev det ju litet lugnare – nu var det ju klart – den besvärande animositeten mellan kaptenen och direktören för Kongsberg Våpenfabrikk Ole Herman Krag och kapten Joacim Lemchen (med epitetet – mannen som lärde svenska armén att skjuta) var ju nu av noll och intet värde nu när Mausersystemet var i ”hamn.” Kapten Lemchen hade beordrades av artilleristyrelsen den 11 februari 1892 att anställa förberedande försök med repetergevär och karbiner vilket skulle resultera i en förberedande förslagsmodell till en ny karbin. Här stod ju styresmannen vid sidan om men fick vid några tillfällen medlande taga kontakt med Krag – samt lär vid något tillfälle ha sagt att ”kunnigare person än Lemchen får man leta efter men han är ju en surgubbe – utom när han är på Vättern” - (Lemchen var flitig seglare.) ”Kragen” var ett gott vapen – hävdade sig i de Nordiska Huvudstads-skjutningarna på 1930- och 40 - talen men Mausergeväret var överlägset – inte minst genom den strävan som ådagalades av CHC under 1900-talets 1:a decennium – vapnet skulle komma att ses som kanske världens främsta armégevär!

Ytterligare under perioden – tveksamheten med de ”fina” kalibrarna här förestavad av 6,5 mm. Hade man valt rätt? Lemchen ställde därför ett antal frågor till Krag via GFTM exp den 14/2 1893. – Vad Lemchen fick för svar vet inte jag men vad jag vet så var det från de italienska försöken som uppgifter om 6,5 mm kalibern hade inhämtats. Nu var det ju inte bara Sverige och Norge som hade valt den ”fina” kalibern – 6,5 mm skulle även ses i Japan, Italien, Holland, Rumänien, Luxemburg, Portugal och Grekland.

Rysk-Japanska kriget 1904-1905 skulle bli den egentliga värde­mätaren på den finkalibriga terminalballistiken – här skulle främst japanska läkare dra relevanta slutsatser mellan de ”gamla” grova kalibrarna (Muratageväret 11 mm) och de modernare fina (6,5 mm m/97). Kriget var det första egentliga där huvudsakligen finkalibriga ge­vär användes – ryssarna bl.a. sitt trelinjersge­vär, samt också det första egentliga där verkan av finkalibrig eld skulle komma att utvärderas. Slutsatser talade för den fina kalibern vilken snabbt försatte den sårade ur stridbart skick. Vid svåra sårskador utan dödlig utgång blev den sårade relativt snabbt återställd – när Muratageväret användes i kriget mot Kina 1894/95 så tillstötte vid ekvivalent skadebild alltid stora komplikationer med svårläkta sår samt oftast dödlig utgång.

Mättekniska problem – Boulangerkronografen var hjärtat vid hastighets­mätningarna men skillnader fanns mellan krut- ammunitions- och vapentillverkare – ”brytning och brytning” förvisso, men hur skulle det ske – luftstötsklaff eller trådgitter för start, trådgitter eller svängande plåt för stopp detta var tvunget att klarläggas vilket kom att tarva åtskilligt nedlagt pensum. Kalibreringsmetoder utvecklas.

För ”de små måttens mästare” Carl Edvard Johansson (då besiktnings­rustmästare vid Gf) skulle Hyltén-Cavallius vara av största betydelse genom att måttsatserna direkt kunde appliceras i Gevärsfaktoriets tillverkning redan från 1896 då den stora satsen med 102 passbitar blev klar. Stockholms vapenfabrik skulle komma att bli den första externa kunden och 1899 är deras sats om 103 st passbitar klar, 20000 mått med en tolerans av 5/1000 millimeter kan kombineras – styresmannen har banat väg med sina introduktionsbrev och intyg. Introduktionen i svenska verkstadsföretag var till icke ringa del CHC förtjänst. 1901 skulle gevärsfaktoriets beställa sin andra sats.

1903 skulle Johansson tilldelas ”Medaille de Vermeil” i Paris och alla stora vapentillverkare såsom Hotchkiss, Fabrique d’Armes de Guerre, Société John Cockeril köper.

Nåväl – innan styresmannatiden så skulle för den unge artilleristabsofficeren sedvanlig trupptjänst och övningar samt artilleritekniska försök genomföras – det här var ju en spännande tid när vi får den första moderna fältartilleripjäsen (8,4 cm kanon m/1881). Här skulle förstas vida arbetsfält ses och just den här pjäsen var lätt och smidig att arbeta med jämfört med exempelvis 12 cm kanon m/79 och var då synnerligen lämplig främst för utveckling av metoder för den indirekta elden. Erfarenhet från skjutningarna på Rinkaby skulle också ge CHC möjlighet att utveckla en prototyp till riktdiopter för indirekt eld!

Något som också skulle tarva visst pensum under nära tiotalet år var den nya sabeln för artilleriets officerare. 1880 anmodade GFTM cheferna för de tre artilleriregementena Svea, Göta och Vendes att genom egna artillerikommittéer uppgöra förslag till modeller på sablar. Under åren skulle ett antal modeller komma fram

Svea artilleriregementes modell	
Göta	” 2 typer
Vendes (Kapten Holmberg)	
Professor Törngrens	” 2 typer
Artillerisabel m/Preussen	
Överste Breitholtz modell	
Kapten Hyltén-Cavallius modell	3 typer

Ytterligare några modeller skulle försökas men efter truppöversök vid regementena under 1888 så fastställdes Hyltén-Cavallius modell med rak parerstång i GO no: 1120 den 8 november 1889 – och det var väl inte dåligt. Bland ”kombattanerna” fanns ju Lars Mauritz Törngren – en fäktkonstens ivrare och Lings efterföljare. Törngrens förslag ansågs väl tunga samt i någon mån illa avvägda om och förnämliga stötvapen – för Törngren var det förstås en ”käftsmäll” – går inte att uttrycka på annat vis – för duktig fäktare och fäktteoretiker var han – och bekant med en annan fäktdignitet – Gustaf Nyblaeus (en av P.H. Lings personliga adepter) vilken han också skulle komma att efterträda såsom G.C.I:s föreståndare 1887.

Det var något om några sommarens fynd. Avvägningen mellan de två herrarna blev väl inte så bra – att ge den ”tappande” översten mer utrymme kräver letande här och där – så de få raderna får räcka! Gf styresman är förstås lättare att beskriva. – Att gevär m/96 blev så pass bra berodde givetvis på flera faktorer, en av dem var förstås sedermera översten Carl Hyltén-Cavallius – en annan . Carl Edvard Johansson och hans geniala måttsats. Mauserfabriken i Oberndorf am Neckar skulle inte heller överhuvudtaget - under hela mauserepoken - kunna komma att matcha ”lilla” GF i Eskilstuna kvalitetsmässigt.

20140727

CG